

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Кафедра кримінального процесу

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ»

для здобувачів вищої освіти 5 курсу
факультету заочного навчання
працівників поліції, що навчаються на
першому (бакалаврському) рівні
вищої освіти

Дніпро – 2016

Конспект лекцій підготувала **Черняк Н.П.** - доцент кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Лукашевич В.Г., завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Інституту права імені В. Сташиса Класичного приватного університету доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

Гмирко В.П., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету університету митної справи та фінансів кандидат юридичних наук, доцент

Конспект лекцій обговорений та схвалений на засіданні кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
13.07.2016 року, протокол № 23

**ТЕМА № 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СИСТЕМІ
ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
(2 години)**

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Правова основа діяльності підрозділів досудового розслідування в системі органів Національної поліції України.....6
2. Завдання та функції підрозділів досудового розслідування в системі органів Національної поліції.....13
3. Організаційна структура та керівництво підрозділами досудового розслідування в системі органів Національної поліції.....17

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Збірник методичних рекомендацій з питань розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ / Під ред. П.В. Коляди. – К., 2001. – 238 с.
2. Каткова А.Г. Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. - Харків, 2003. - 260 с.
3. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: Навч. Посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
4. Коляда П.В. Проблемні питання діяльності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ на сучасному етапі та шляхи їх вирішення // Бюлетень з обміну досвідом роботи. – К., 2004. – №154. – С. 15–21.
5. Корж В.П. Система досудового слідства в Україні: проблеми, пошуки, міркування, пропозиції // Вісник Луганського інституту МВС України. - 1999. - № 1. – С. 37.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією Маляренка В.Т., Гончаренка В.Г. – К.: “Форум”, 2003. – 939 с.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20120413/paran2#n2>
8. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. ; зі змін. і доповн. — К. : Атіка, 2012. — 68 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. // Голос України. — 2012. — 19 травня (№ 90—91).
10. Наказ МВС України № 686 від 09.08.2012 р. «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України»
11. Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України № 686 від 09.08.2012 р.
12. Положення про Головне слідче управління МВС України, затверджене наказом МВС України № 686 від 09.08.2012 р.
13. Типове положення про слідче управління (відділ) головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, затверджене наказом МВС України № 686 від 09.08.2012 р.
14. Типове положення про слідчий відділ (відділення) міського, районного, лінійного управління (відділу) головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, затверджене наказом МВС України № 686 від 09.08.2012 р.
15. Інструкцію з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України № 686 від 09.08.2012 р.
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ

України» [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>

17. Солдатенко О.А. Досудове слідство в Україні: становлення та перспективи розвитку: Автореф. дис. ... канд.юрид.наук. – К, 2006.– 18с.

18. Організація роботи підрозділів досудового розслідування: [С.М. Алфьоров, О.М. Обушенко, В.Ф. Примаченко В.В. Рогальська, В.І. Сліпченко, О.А. Солдатенко, Н.П. Черняк, М.С. Цуцкірідзе]; за заг. ред. В.І. Сліпченка: навчальний посібник.- Дніпропетровськ, 2014.- 132 с.

19. Закон України «Про Національну поліцію», Положення про патрульну службу МВС, Положення про Національну поліцію: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 5 лют. 2016 р.: (офіц. текст).– К.: ПАЛИВОДА А.В., 2016.– 104 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Метою лекції є розкриття теоретичних та нормативно-правових положень, що стосуються організаційно-правових основ діяльності підрозділів досудового розслідування в системі органів Національної поліції з урахуванням специфіки виконання функції досудового розслідування слідчими.

ВСТУП

Подальший розвиток демократії, забезпечення прав і свобод громадян нерозривно пов'язані з підвищенням ефективності діяльності органів Національної поліції, зокрема слідчих підрозділів. Саме в діяльності органів досудового розслідування найяскравіше відображається існуючий стан боротьби зі злочинністю та реальний стан захищеності прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб від злочинних та інших протиправних посягань. Більше того, слідчі підрозділи в системі органів досудового розслідування є низовою ланкою правоохоронних органів у

боротьбі зі злочинністю, а тому несуть основне навантаження з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Ефективність діяльності підрозділів досудового розслідування в системі органів Національної поліції залежить від багатьох факторів – правових, матеріально-технічних, соціальних тощо. Не останнє місце серед факторів стабільності та ефективності діяльності слідчих підрозділів займає організаційний. Проблема організації діяльності слідчих підрозділів органів Національної поліції України займає важливе місце в комплексі питань управління правоохоронною діяльністю.

I. ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України (далі – органи досудового розслідування) є структурними підрозділами Національної поліції України відповідно, які згідно з кримінальним процесуальним законодавством України забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до їх підслідності.

Органами досудового розслідування є:

1. Головне слідче управління Національної поліції України (далі – ГСУ).

2. Слідчі управління (відділи) головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті (далі – слідчі управління (відділи) ГУНП).

3. Слідчі відділи (відділення) міських, районних, лінійних управлінь (відділів) головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті (далі – слідчі підрозділи територіальних органів поліції).

Діяльність органів досудового розслідування здійснюється відповідно до принципів забезпечення поваги прав і свобод людини, законності, справедливості, гуманізму, презумпції невинуватості, рівності всіх громадян перед законом незалежно від соціальної, національної і расової належності, майнового, службового чи іншого стану, віросповідання та політичних переконань.

Відповідно до п.1.1 «Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» організація роботи органів досудового розслідування передбачає ефективну участь слідчих у захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження шляхом:

1. Здійснення розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення.

2. Внесення відповідних відомостей про їх вчинення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

3. Проведення всебічного, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК).

4. Ужиття своєчасних заходів для забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальними правопорушеннями.

Умовою успішної діяльності органів досудового розслідування є належне їй правове забезпечення, тобто закріплення в законах та інших нормативно-правових актах вимог, що сприяють реалізації повноважень працівників слідства. Слідча діяльність досить часто пов'язана із обмеженням прав громадян та інших суб'єктів правовідносин у зв'язку з чим важливо забезпечити неухильне дотримання законності, тобто виконання приписів правових норм, які регулюють зазначену діяльність.

Предмет правового забезпечення діяльності підрозділів досудового

розслідування складають цілі, завдання, функції, принципи, форми, методи та процедури їх діяльності, правовий статус та їх організаційна структура, порядок взаємодії та координації слідчої діяльності, нагляд та контроль за нею, організаційно-правові основи її забезпечення (кадрове, інформаційне, матеріально-технічне, фінансове тощо).

Механізм правового забезпечення діяльності підрозділів досудового розслідування охоплює дуже широке коло питань. Правові норми, що діють у даній сфері, можна об'єднати в такі групи: 1) правові норми, які регулюють поведінку людей, визначаються права й обов'язки фізичних осіб, як учасників кримінального процесу; 2) особливу групу правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері діяльності підрозділів досудового розслідування складають норми, що визначають правовий статус слідчих (завдання, функції, повноваження, підслідність, відповідальність, адміністративні процедури їх діяльності тощо).

Відповідно до п.1.3 «Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» організація роботи органів досудового розслідування регламентується нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України, наказами, дорученнями і рішеннями Головного слідчого управління Національної поліції та слідчого управління (відділу) головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Отже, правове забезпечення діяльності підрозділів досудового розслідування забезпечується значною кількістю нормативних актів. В загальному вигляді усю систему нормативно-правових актів, які регулюють діяльність підрозділів досудового розслідування можна звести у п'ять груп:

- 1) Конституція України;
- 2) законодавчі акти України;
- 3) підзаконні нормативно-правові акти загальної компетенції (Президент, Кабінет Міністрів України);
- 4) відомчі нормативно-правові акти МВС України;

5) міжнародно-правові акти, учасником яких є Україна.

В правовому регулюванні діяльності підрозділів досудового розслідування важливе місце відіграють норми Конституції України, перш за все ті, які встановлюють принципи діяльності державних органів та їх посадових осіб, права та обов'язки громадян. В Конституції України закріплено положення про те, що її норми є нормами прямої дії, тобто вони мають застосовуватися безпосередньо, незалежно від того, чи внесено зміни до відповідних нормативних актів. Конституцією України значно розширено можливості громадян для захисту своїх прав і свобод від свавілля державних органів та посадових осіб, в разі використання всіх національних засобів правового захисту громадяни можуть звертатися до відповідних міжнародних судових установ чи інших міжнародних організацій.

Оскільки норми Конституції України нерідко визначають лише межі правового регулювання в тих або інших сферах суспільних відносин, передбачають початкову регламентацію цих відносин, містять відправні засади для галузей права, завдання наступної правотворчості – детальна регламентація суспільних відносин, встановлення конкретних прав і обов'язків суб'єктів права для більш повного втілення конституційних принципів у практику. Конкретизація конституційних вимог у сфері діяльності підрозділів досудового розслідування міститься в галузевих нормах права: кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного тощо, в яких відображається не лише юридична політика, а й моральні погляди суспільства на досудове слідство.

Центральне місце в механізмі правового регулювання діяльності підрозділів досудового розслідування посідають закони та інші законодавчі акти. Головним законодавчим актом, який регулює діяльність підрозділів досудового розслідування, безперечно є Кримінальний процесуальний кодекс України. Усі рішення про спрямування досудового розслідування і проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій слідчий приймає самостійно, за винятком випадків, коли законом

передбачено одержання згоди прокурора, слідчого судді, суду, та несе повну відповідність за їх виконання.

Крім законодавчих норм мають безпосереднє відношення до діяльності слідчого апарату і нормативно-правові акти, прийняті Президентом України, Кабінетом Міністрів України, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування.

Важливе значення для слідчого апарату при застосуванні норм матеріального та процесуального права мають роз'яснення, які містяться в постановках Пленуму Верховного Суду України з питань кримінального судочинства.

Міжнародно-правові документи, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, а тому якщо вони стосуються питань кримінального судочинства, ці міжнародні акти є складовою правової основи діяльності слідчого апарату.

Вступ до Ради Європи та приєднання України до шести європейських конвенцій в галузі кримінального правосуддя створює принципово нові умови організації взаємодії правоохоронних органів України з компетентними інституціями країн-членів Ради Європи в рамках єдиного правового простору. До міжнародно-правових документів, які регулюють діяльність підрозділів досудового розслідування, насамперед, відносяться: «Загальна декларація прав людини» від 4 грудня 1948 р., «Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права» від 16 грудня 1966 р., «Міжнародний пакт про громадянські і політичні права» від 16 грудня 1966р., «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» від 17 грудня 1979 р., «Звід принципів захисту усіх осіб, яких піддано затриманню або ув'язненню в будь-якій формі» від 9 грудня 1988р., «Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини» від 4 листопада 1950 р.

Діяльність слідчого апарату також визначається і залежить від дотримання вимог окремих наказів Генеральної прокуратури України. Так,

підрозділи досудового розслідування дотримуються вимог наказу Генеральної прокуратури України № 69 «Про єдиний реєстр досудових розслідувань» від 17.08.2012 р., додатки до наказу Генеральної прокуратури України № 69 від 17.08.2012 р.

На виконання положень кримінально-процесуального законодавства видано окремі накази МВС України, які більш докладно регламентують діяльність слідчого у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень, взаємодії з працівниками оперативних підрозділів, зобов'язують їх вживати всі передбачені заходи до встановлення винних і притягнення цих осіб до відповідальності. Що ж стосується санкціонування відомчої правотворчості, то в ст.3 Закону України «Про Національну поліцію» нормативні акти МВС України прямо названо серед інших актів, які є правовою основою діяльності поліції, а отже і підрозділів досудового розслідування системи Національної поліції. Звісно, ці акти є підзаконними і повинні відповідати всім нормативним актам, які мають вищу юридичну силу.

Визначаються наказами МВС України й питання організації та функціонування слідчого апарату в системі МВС України. Зокрема, наказом МВС України від 09.08.2012 р. № 686 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України затверджено:

1) Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України.

2) Положення про Головне слідче управління МВС України.

3) Типове положення про слідче управління (відділ) головного управління, управління МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті.

4) Типове положення про слідчий відділ (відділення) міського, районного, лінійного управління (відділу) головного управління, управління

МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті, що додається.

5) Інструкцію з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України.

До відомчих нормативних актів, які прямо чи опосередковано регулюють діяльність підрозділів досудового розслідування доцільно віднести і такі, як:

1. «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень», наказ МВС України №700 від 14.08.2012 р.

2. «Інструкцію з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень», затверджена наказом МВС України № 700 від 14.08.2012 р.

3. «Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю», наказ МВС України №696 від 09.08.2012 р.

4. «Положення про порядок застосування електронних засобів контролю», затверджене наказом МВС України №696 від 09.08.2012 р.

5. «Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень», наказ МВС України №681 від 06.08.2012 р.

6. «Інструкцію з організації обліку та руху кримінальних проваджень», затверджена наказом МВС України №681 від 06.08.2012 р.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

1. Механізм правового забезпечення діяльності підрозділів досудового розслідування охоплює дуже широке коло питань. Правові норми, що діють у даній сфері, можна об'єднати в такі групи:

1) правові норми, які регулюють поведінку людей, визначаються права й обов'язки фізичних осіб, як учасників кримінального процесу;

2) особливу групу правових норм, що регулюють суспільні відносини в сфері діяльності підрозділів досудового розслідування складають норми, що визначають правовий статус слідчих (завдання, функції, повноваження, підслідність, відповідальність, адміністративні процедури їх діяльності тощо).

2. Правову основу діяльності підрозділів досудового розслідування складають Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, інші закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, постанови та інші рішення Верховного Суду України, Конституційного Суду України, вказівки Генерального прокурора України з питань досудового слідства, нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України.

3. Центральне місце в механізмі правового регулювання діяльності підрозділів досудового розслідування посідають закони та інші законодавчі акти. Головним законодавчим актом, який регулює діяльність підрозділів досудового розслідування, безперечно є Кримінальний процесуальний кодекс України.

II. ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Відповідно до ст. 38 КПК України органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є:

- 1) слідчі підрозділи:
 - а) органів Національної поліції;
 - б) органів безпеки;
 - в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;

г) органів державного бюро розслідувань;
2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

Згідно з п. 1 «Положення про органи досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України» органами досудового розслідування є:

1. Головне слідче управління Міністерства внутрішніх справ України (далі – ГСУ).

2. Слідчі управління (відділи) головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті (далі – слідчі управління (відділи) ГУМВС, УМВС України).

3. Слідчі відділи (відділення) міських, районних, лінійних управлінь (відділів) головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті (далі – слідчі підрозділи територіальних органів внутрішніх справ).

На органи досудового розслідування системи Національної поліції покладаються наступні *завдання*:

1. Організація і здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, що підслідні слідчим органів поліції (злочинів – у формі досудового слідства, кримінальних проступків – у формі дізнання), відповідно до законодавства України та з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

2. Ужиття всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінальних правопорушень та осіб, які їх учинили, а також припинення порушення законних інтересів і прав громадян та суспільства.

3. Застосування всіх передбачених законодавством заходів для забезпечення ефективності досудового розслідування.

4. Забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями, а також шкоди, заподіяної

фізичній особі незаконним повідомленням про підозру, незаконним затриманням, триманням під вартою, незаконним проведенням у ході кримінального провадження обшуку, виїмки та інших процесуальних дій, що обмежують права громадян.

5. Виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

6. Організаційно-методичне керівництво розслідуванням кримінальних правопорушень та визначення основних напрямків удосконалення слідчої роботи, запровадження в практику досудового розслідування досягнень науки і техніки, позитивного досвіду, прогресивних форм і методів організації досудового розслідування.

У випадках відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

Слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому КПК України, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Відповідно до покладених на органи досудового розслідування завдань вони виконують наступні *функції*:

1. Усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального правопорушення, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

2. Аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування органів досудового розслідування, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації.

3. Розроблення та реалізація заходів щодо дотримання законодавства, зміцнення службової дисципліни, підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків.

4. Вивчення, узагальнення позитивного досвіду досудового розслідування, упровадження його на практиці та розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

5. Організація взаємодії Головного слідчого управління та підпорядкованих слідчих підрозділів з органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову й експертну діяльність, прокурорський нагляд у кримінальних провадженнях.

6. Вивчення практики застосування слідчими норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України.

7. Забезпечення підбору, розстановки і виховання слідчих кадрів, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності.

8. Організація відповідно до КПК та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку з провадженням

досудового розслідування кримінальних правопорушень.

9. Здійснення інших функцій, що належать до їх компетенції.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Отже, відповідно до ст. 38 КПК України органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є:

- 1) слідчі підрозділи:
 - а) органів Національної поліції;
 - б) органів безпеки;
 - в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;
 - г) органів державного бюро розслідувань;
- 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА КЕРІВНИЦТВО ПІДРОЗДІЛАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Організація діяльності слідчого підрозділу складається з трьох основних блоків.

До першого блоку належать такі елементи діяльності, які регламентовані нормами кримінального процесуального закону і визначають порядок кримінального провадження.

Другий блок складають організаційні елементи професійної діяльності слідчого, які регламентовані відомчими нормативно-правовими актами, зокрема «Положенням про органи досудового розслідування в системі Міністерства внутрішніх справ України»; «Положенням про Головне слідче управління МВС України»; «Типовим положенням про слідче управління (відділ) ГУМВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві та Київській області, УМВС України в областях, місті Севастополі та на

транспорті»; «Типовим положенням про слідче управління (відділ, відділення, групу) міського управління, районного, районного в місті, лінійного відділу внутрішніх справ України» та іншими.

Органи досудового розслідування очолюють:

у Міністерстві внутрішніх справ України – начальник Головного слідчого управління МВС України;

у головних управліннях, управліннях МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, – начальники слідчих управлінь (відділів);

у територіальних органах поліції – начальники слідчих відділів (відділень).

У відомчих нормативних актах, які регулюють діяльність слідчих підрозділів визначено їх:

1) організаційну структуру (Головне слідче управління Міністерства внутрішніх справ України; слідчі управління, відділи головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі; слідчі відділи, відділення, відділів спеціальної поліції);

2) керівний склад (в МВС України - заступник Міністра внутрішніх справ України, він же начальник ГСУ; в головних управліннях МВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві та Київській області, управліннях МВС України в областях, місті Севастополі та на транспорті - заступники начальників ГУМВС, УМВС, УМВСТ - начальники слідчих управлінь (відділів); в територіальних, відділах поліції, спеціальної поліції - заступники начальників цих органів (відділів) - начальники слідчих відділень (відділів);

3) завдання органів досудового розслідування (п.2 Положення про органи досудового розслідування в системі Міністерства внутрішніх справ України);

4) основні функції органів досудового розслідування (п.3 Положення);

5) порядок призначення слідчих на посаду, їх переміщення і звільнення з посади (п.4 Положення);

б) права і обов'язки слідчих, гарантії їх процесуальної незалежності права і обов'язки слідчого (п.5 Положення);

7) правове становище працівника організаційно-методичного підрозділу (п.6 Положення);

8) правове становище слідчого-криміналіста (п.7 Положення);

9) службова особа, відповідальна за перебування затриманих (п.8 Положення);

10) помічник слідчого і його повноваження (п.9 Положення).

Третій блок організаційної діяльності слідчого складають:

- технічне оформлення матеріалів кримінального провадження;
- взаємодія слідчих підрозділів під час досудового розслідування;
- аналітична робота;
- прогнозування;
- планування;
- забезпечення слідчої діяльності (правове, інформаційне, кадрове, матеріально-технічне, фінансове);
- координування слідчої діяльності;
- контроль та нагляд за її здійсненням.

ГСУ МВС України, слідчі управління (відділи) ГУНП мають свої печатки із зображенням Державного Герба України та свого найменування.

Структура та штатна чисельність органів досудового розслідування затверджується МВС України в установленому порядку.

Органи досудового розслідування при здійсненні своїх повноважень відповідно до законодавства України взаємодіють з міністерствами, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, громадськими організаціями і об'єднаннями, а також відповідно до міжнародних договорів з правоохоронними та судовими органами іноземних держав.

На працівників органів досудового розслідування, які мають спеціальні звання, поширюються правові та соціальні гарантії, передбачені Законом

України «Про Національну поліцію».

Умови і порядок проходження служби в органах досудового розслідування встановлюються «Кодексом законів про працю України», Законом України «Про державну службу» та «Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України».

Загальна структура Міністерства внутрішніх справ України затверджується Верховною Радою України.

Структура центрального апарату МВС затверджується Міністром за погодженням з Президентом України.

Таким чином, можна виділити декілька ознак організаційної структури слідчих підрозділів системи Національної поліції:

1. вона спрямована на встановлення взаємозв'язків між окремими слідчими підрозділами та їх слідчими;
2. визначає завдання, функції, повноваження і відповідальність слідчих на різних рівнях управління;
3. забезпечує координацію слідчої діяльності;
4. визначає організаційну поведінку слідчих і якість праці слідчого колективу.

Як бачимо, організаційна структура слідчих підрозділів безпосередньо пов'язана із їх *функціональною структурою*.

Функціональна спеціалізація в органах досудового розслідування системи МВС може бути пов'язана як із забезпеченням реалізації певних зовнішніх функцій (наприклад, створення окремих груп слідчих для розслідування тих чи інших кримінальних правопорушень, спеціалізація слідчих по розслідуванню окремих видів кримінальних правопорушень тощо), так і з внутрішньо-організаційними завданнями (наприклад, створення організаційно-методичного підрозділу).

Функціональна структура значно полегшує роботу керівника, оскільки у нього є заступники і практично йому треба працювати тільки з ними, а не з усім колективом виконавців індивідуально.

Кожний із заступників у функціональних напрямках зобов'язаний компетентно вирішувати завдання, які виникають, і має право ухвалювати самостійні рішення в межах своїх повноважень. Особливо плідною є ця структура управління, коли організація спеціалізується у декількох напрямках діяльності, що вимагає спеціалізації керівників підрозділів.

Відповідно до п.4.2 Типового положення про слідчий відділ (відділення) територіального органу поліції начальник слідчого відділу може мати заступника (заступників). Кількість посад заступників начальника слідчого відділу визначається відповідно до нормативів, установлених наказами МВС України.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ:

1. Органи досудового розслідування очолюють: у Міністерстві внутрішніх справ України – начальник Головного слідчого управління МВС України; у головних управліннях, управліннях МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті – начальники слідчих управлінь (відділів); у територіальних органах поліції – начальники слідчих відділів (відділень).

2. Організаційна структура слідчих підрозділів безпосередньо пов'язана із їх функціональною структурою. Функціональна спеціалізація може бути пов'язана як із забезпеченням реалізації певних зовнішніх функцій, так і з внутрішньо-організаційними завданнями.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ

1. Правову основу діяльності органів досудового розслідування складають Конституція України, Кримінальний та Кримінально-процесуальний кодекси України, інші закони України, акти Президента

України, Кабінету Міністрів України, постанови та інші рішення Верховного Суду України, Конституційного Суду України, вказівки Генерального прокурора України з питань досудового слідства, нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України.

2. Центральне місце в механізмі правового регулювання діяльності підрозділів досудового розслідування посідають закони та інші законодавчі акти. Головним законодавчим актом, який регулює діяльність слідчих підрозділів, безперечно є Кримінальний процесуальний кодекс України.

На органи досудового розслідування системи Національної поліції України покладаються як організаційні, так і процесуальні завдання.

Організаційна структура підрозділів досудового розслідування безпосередньо пов'язана із їх функціональною структурою.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ДАНОЇ ТЕМИ

Під час лекції розглядаються лише базові, основоположні теоретичні поняття, що стосуються організації роботи підрозділів досудового розслідування Національної поліції, загальну структуру, предмет.